

نقش زمینه‌های فرهنگی و تاریخی در زیبایی‌شناسی عصبی

مستانه رنجبر

دکتری روانشناسی بالینی، رئیس هیأت مدیره کلینیک آوید، Mastanehranjbar.psy@gmail.com

چکیده

از گذشته تا به امروز مفهوم زیبایی یکی از چالش برانگیزترین مباحث در علم و فلسفه بوده؛ که با پیشرفت علم مطالعات عصب‌شناسی به کمک بشر آمده و حوزه‌های جدیدی از ادراک زیبایی برای ما باز کرده است که می‌تواند درک ما را از زیبایی عمیق‌تر و پیچیدگی‌های این مفهوم را ساده‌تر کند. بر همین اساس این تحقیق به ارتباط سیستم‌های عصب با ادراک زیبایی می‌پردازد. مطالعات نشان می‌دهد که عده‌ای معتقد هستند نورواستتیک توانایی کشف ادراک و خلق زیبایی هنری را دارد. دستاوردهای جدید نشان می‌دهد که نمی‌توان با یک رویکرد واحد نسبت به ادراک زیبایی صحبت کرد. بلکه محدوده علم عصب‌شناسی به عنوان یکی از شیوه‌های نوین می‌تواند جنبه‌های بصری را شناسایی کند، بلکه زمینه‌های تاریخی، فرهنگی و درک مفهومی از اثر می‌تواند عوامل تعیین‌کننده‌ای در ادراک ما از زیبایی باشد.

کلید واژه: ادراک زیبایی، نورواستتیک، عصب‌شناسی، زمینه‌های فرهنگی و تاریخی

۱- مقدمه

مقوله ادراک زیبایی می‌پردازند؛ آنها بر این اساس مبانی فیزیکی و فیزیولوژیکی ادراک زیبایی را بیان می‌کنند؛ به واکنش‌های فیزیکی مغز در زمینه ادراک زیبایی می‌پردازند و در صدد هستند که این رویکرد را با عنوان علمی به نام نورواستتیک زیبایی‌شناسی عصب محور) معرفی نمایند. آنها به این وسیله در صدد علمی کردن مقوله ادراک زیبایی، بررسی واکنش‌های مغز به ادراک زیبایی و در نهایت تعیین معیارهای هنری هستند. حال آنکه یافته‌ها و دستاوردهای عصب‌شناسان در این زمینه تاکنون دارای تناقض و نقصان بوده است و همچنین به مبانی فکری آنها در مورد تعریف هنر و زیبایی نقدهایی وارد است. هدف این مقاله پرداختن به این موضوع است که آیا نورواستتیک توانایی پاسخگویی به مسائل ادراک زیبایی را دارد یا خیر؟ روش تحلیل، بررسی آرای متفکران و دستیابی به یک نقد سازمند از این علم است. با استفاده از این تحلیل‌ها تلاش می‌شود محدوده این علم نوین مشخص شده و چالش‌هایی که پیش روی آن قرار دارد، مورد بررسی قرار گیرد.

دنیا با اهمیت ویژه‌ای برای زیبایی قائل است؛ اینکه زیبایی چیست و چگونه می‌توان از آن در هنر و علم بهره جست. شاید زیبایی در نهایت به یک متغیر پایدار، یعنی ما انسان‌ها وابسته است. نورواستتیک تلاش می‌کند با شواهد و نظریه‌های علمی، اوضاع را کمی شفاف نماید. این نظریات برخلاف قواعد هنری، بیشتر عینی هستند تا ذهنی، چون با سازوکار درونی ذهن انسان ارتباط دارند. این حوزه علمی در میانه قرن بیستم با رشد مباحث روان‌شناسی به ویژه روان‌شناسی گشتالت، تعاریف جدیدی از زیبایی‌شناسی در این حوزه ارائه شد. در دهه‌های اخیر با گسترش حوزه‌هایی چون عصب‌شناسی و ورود آن به حوزه زیبایی‌شناسی، برخی عصب‌شناسان بر آن شدند تا پدیده ادراک زیبایی را از این منظر مورد بررسی و کاوش قرار دهند (Nalbantian, 2008,395). عصب‌شناسان با رویکردی تجربی به